

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING TALONCHILIK JINOYATLARIGA  
QARSHI KURASHISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH TUSHUNCHASI VA  
O'ZIGA XOSLIGI**

**Narziev Shaxzodbek Zoyirovich**

*O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi*

*Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati*

*kafedra o'qituvchisi*

**Xakimov Baxrom Ikrom o'g'li**

*IIV Akademiyasi 3-o'quv kursi,*

*315 guruh kursanti.*

**Annotatsiya.** *Maqolada IIO profilaktika inspektorlari tomonidan talonchilik jinoyatlari sodir etilishining sabab va sharoitlarini aniqlash, ularni bartaraf etish hamda sodir etilgan jinoyatlarni fosh etishda boshqa sohaviy xizmatlar bilan amalga oshirilishi belgilangan hamkorlikdagi chora tadbirlari va ularni samaradorligini oshirish bilan bog'liq takliflar bildirilgan.*

**Kalit so'zlar:** *talonchilik, talon-taroj, o'zganing mulkiy huquq, yashirin harakat, jinoyatchilikka qarshi kurashish, huquqbuzarlik, jinoyat, huquqbuzarliklar profilaktikasi, himoyalash choralari.*

Jinoyatchilik bugungi kunda global muammolardan biri sifatida jamiyatning barcha sohalariga salbiy ta'sir ko'rsatib kelmoqda. Uning eng keng tarqalgan va fuqarolarning huquq va manfaatlariga bevosita ziyon yetkazuvchi turlaridan biri bu – talonchilik jinoyatlaridir. Ayniqsa, xususiy mulk daxlsizligi prinsiplariga asoslangan demokratik jamiyatda bunday jinoyatlarga qarshi samarali kurashish – davlat va jamoatchilik uchun ustuvor vazifalardan hisoblanadi. Mazkur kurashda profilaktika inspektorlarining roli va o'rni nihoyatda muhimdir. Ular huquqbuzarliklarning oldini olish, jinoyat sodir etilishining sabab va shart-sharoitlarini bartaraf etish, jinoyatga moyil shaxslarni aniqlash va ular bilan yakka tartibda ish olib borish, jamoatchilik bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish kabi vazifalarni bajaradi. Ayniqsa, mahalla tizimi asosida tashkil etilgan profilaktika inspektorlari mahalliy darajada jinoyatchilikning oldini olishda davlatning eng yaqin va samarali tayanch nuqtasiga aylangan.

Talonchilik jinoyatlarining oldini olishda profilaktika inspektorlari tomonidan qator amaliy ishlar olib boriladi. Bu ishlar, avvalo, aholi o'rtasida tushuntirish ishlari, huquqiy targ'ibot, xavfli shaxslar va muammoli oilalar bilan tizimli ish olib borish, profilaktik suhbatlar, yoshlar bilan individual tarzda ishlash, jamoatchilik nazorati va videokuzatuv tizimlarini joriy etish kabi chora-tadbirlardan iborat. Ular o'z faoliyatlarida jinoyat sodir etish ehtimoli yuqori bo'lgan hududlarni aniqlab, u yerda maxsus profilaktik nazorat ishlarini yo'lga qo'yadi. Shu bilan birga, talonchilik

jinoyatlariga moyil shaxslarning fe'l-atvori, ijtimoiy muhiti va moddiy holatini tahlil qilgan holda ular bilan individual ish olib borishni tashkil etadi.

O'g'rilik sodir etilganligi to'g'risidagi ariza va xabarlar ichki ishlar organlarining navbatchilik qismiga asosan jabrlanuvchi yoki guvohlarning aloqa vositalari orqali bergan xabarlar, jabrlanuvchining ariza bilan bevosita murojaat qilishi yoki qo'riqlash signalizatsiya vositalarining ishlab ketishi natijasida kelib tushadi. O'zbekiston Respublikasi JPKning 324-moddasiga muvofiq, shaxslarning jinoyat to'g'risidagi arizalari yozma yoki og'zaki bo'lishi mumkin. Yozma ariza qonunda belgilangan talablarga javob berishi va rekvizitlarga ega bo'lishi shart. O'zbekiston Respublikasi IIVning «Ichki ishlar organlarida jinoyat va hodisalarga oid arizalar, xabarlar hamda boshqa ma'lumotlarni qabul qilish, ro'yxatga olish, krib chiqish va hisobini yuritish to'g'risidagi yo'riqnomani tasdiqlash haqida»gi buyrug'iga muvofiq, o'g'rilik to'g'risidagi ariza (xabar) telefon orqali kelib tushgan bo'lsa, ichki ishlar organlari tezkor navbatchisi tomonidan u hodisalar to'g'risidagi boshqa xabarlarni qayd etish jurnali (2-shakl)da, yozma arizalar esa jinoyatlarni hisobga olish kitobi (1-shakl)da qayd etilishi, so'ngra arizachiga navbatchi tomonidan xabarnoma-qog'ozi berilishi kerak. Shundan so'ng navbatchi zudlik bilan shahar, tuman IIB rahbariyatiga axborot berib, jinoyat izlarining saqlanishini ta'minlash uchun voqea joyini qo'riqlash hamda guvoh va voqea shohidlarini aniqlash maqsadida, hududiy profilaktika inspektorini voqea joyiga yuboradi va tezkor-tergov guruhining hodisa joyiga to'liq tarkibda va ekipirovka bilan chiqishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, ariza yoki xabarni hodisaning boshqa hududda sodir etilganligi, unda jinoyat alomatlari bor yoki yo'qligini aniqlash uchun asoslar yetarli emasligi, boshqa davlat muassasasiga murojaat qilishi kerakligi kabi vajlar bilan qabul qilishni rad etish qat'iyan taqiqlanadi.

Profilaktika inspektorining talonchilik jinoyatlari profilaktikasini tashkil etish faoliyati tushunchasidan avval, talonchilik jinoyati tushunchasiga to'htalib o'tsak.

Talonchilik – bu o'zganing mulkini yashirin ravishda talon-taroj qilish, ya'ni talonchilik jabrlanuvchi yoki boshqa shaxslar yo'qligida yoki ular bor bo'lsa-da, ularga bildirmasdan o'zganing mol-mulkini yashirincha talon-taroj qilish tushuniladi. Xonadonlarda sodir etiladigan talonchiliklarning kriminalistik tavsifi – mazkur jinoyatni sodir etishga moyil bo'lgan shaxslarning eng muxim belgilari bilan bog'liq malumotlar yig'indisi bo'lib, mazkur jinoyatlarning oldini olish faoliyatini tashkil etishni belgilab beradi.

Talonchilik talon-tarojning eng ko'p tarqalgan shaklidir. Bunga sabab, avvalo, talonchilikni ochish foizlarining unchalik katta emasligi bo'lsa kerak, chunki talonchilik yashirin ravishda sodir etiladi, uning ochilishini qiyinlashtiradi.

Talonchilik jinoyatining obekti o'zganing mol-mulkini muhofaza qilish bilan bog'liq ijtimoiy munosabatlar hisoblanishi lozim.

Huquqbuzarliklar profilaktikasida samarali natijalarga erishish, miqdorini va salbiy oqibatlarini eng past darajagacha kamaytirish uchun ularning sodir etilishini taqazo qiluvchi, belgilab beruvchi sabab va sharoit sifatida tasir ko'rsatuvchi hodisa, voqea va jarayonlarni, ular o'rtasidagi sababiy bog'lanishni o'rganish kerak.

Ijtimoiy hodisa hisoblangan huquqbuzarliklarning sodir etilishini va o'sishi taqazo etadigan sabab va sharoitlar ham ijtimoiydir. Shuning uchun ham huquqbuzarliklarning sabab va sharoitlarini o'rganishda dialektika talimotiga asoslanamiz. Dialektika talimotga ko'ra, tabiatdagi, koinotdagi va jamiyatdagi barcha voqea, hodisa va jarayonlar bir-biri bilan dunyoviy bog'liqlikdadir. Voqealar, hodisa va jarayonlar o'rtasidagi bog'liqliklar turli shakllarda bo'lib, juda ham murakkabdir. Shuning uchun xam, profilaktika inspektorlari talonchilik huquqbuzarliklarining sodir etilishiga qarshi barvaqt kurashish uchun umumiy profilaktikasini olib borishda huquqbuzarlikning sabab va sharoitlarini aniqlash, o'rganish va tushuntirib berish uchun ushbu vazifalarni bajarayotgan hodisa, voqea va jarayonlar o'rtasidagi bog'liqliklarni tushunish lozim.

Huquqbuzarliklarni aniqlash ularga barham berish, shuningdek ularning sodir etilish sabablarini va ularga imkon berayotgan shart-sharoitlarni aniqlash, bartaraf etish maqsadida qo'llaniladigan huquqbuzarliklar umumiy, maxsus, yakka tartibdagi va viktimologik profilaktikasining huquqiy, ijtimoiy, tashkiliy va boshqa chora tadbirlari tizimi - huquqbuzarliklar profilaktikasidir.

Huquqbuzarliklar profilaktikasining asosiy vazifalari sifatida quyidagilar belgilangan:

- shaxsning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ximoya qilinishini taminlash;

- jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, qonuniylikni mustahkamlash;

- huquqbuzarliklarni sodir etilishi sabablarini va ularga imkon berayotgan shart-sharoitlarni aniqlash, o'rganish, bartaraf etish chora-tadbirlarini ko'rish;

- huquqbuzarlikdan jabrlanuvchilarni, huquqbuzarliklar sodir etishga moyil bo'lgan, huquqbuzarlik sodir etgan, shu jumladan ilgari sudlangan va ozodlikdan mahrum etish joylaridan ozod qilingan shaxslarni ijtimoiy reabilitatsiya qilish va ijtimoiy moslashtirish;

- jisimiy shaxslarning huquqbuzarlikdan jabrlanuvchiga aylanishi xavfini kamaytirish;

- huquqbuzarliklar profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi va unda ishtirok etuvchi organlar hamda muassasalar faoliyatining o'zaro hamkorligini taminlash va ularning faoliyatini muvofiqlashtirish. Albatta, bu kabi umumijtimoiy chora-tadbirlarni amalga oshirish, aytib o'tilganidek, maxsus profilaktika choralarining yanada aniq yo'nalishlarda va jadal bo'lishini talab etadi.

Shunga ko'ra, davlat amalga oshiradigan maxsus chora-tadbirlarni quyidagi beshta guruhga bo'lish maqsadga muvofiqdir: a) iqtisodiy; b) tashkiliy; v) texnikaviy; g) huquqiy; d) tarbiyaviy chora-tadbirlar. Ta'kidlash joizki, ushbu chora-tadbirlarning har biri mustaqil bo'lgani holda, ularning samaradorligini ta'minlash uchun kompleks holda tashkil etilishi darkor.

Shu nuqtai nazardan o'zganing mulkini talon-toraj qilish quyidagi hollarda sodir etilgan bo'lsa, yashirin hisoblanadi:

1) sodir etilayotgan qilmishni hech kim kuzatib turmagan bo'lsa va qilmish sodir etilayotgan joyda hech kim bo'lmasa;

2) mulk jabrlanuvchi yoki boshqa begona shaxslarga sezdirmasdan olingan bo'lsa;

3) mulk olinishini kuzatib turuvchi jabrlanuvchi yoki boshqa shaxslar sodir etilayotgan qilmishning xususiyati va ahamiyatini tushunmagan bo'lsa;

4) aybdorning qilmishini kuzatib turgan jabrlanuvchi yoki boshqa shaxslar sodir etilayotgan qilmishning xususiyatiga to'g'ri baho bersa va tushunsa-da, biroq aybdor ushlab olinmasdan, u o'zining harakatlarini yashirin sodir etyapman deb tasavvur qilsa;

5) aybdorning qilmishini kuzatib turuvchi va o'zining mavjudligini yashirmayotgan u yoki bu shaxslar sodir etilayotgan qilmish xususiyatiga to'g'ri baho bersa va tushunsa-da, biroq ular aybdor uchun begona shaxslar bo'lmasa (yaqin kishilar yoki qarindoshlar).

Agar qilmishda aybdor o'zining qarindoshlari yoki tanishlarining jim turishi, roziligini ko'zda tutib yoxud imo-ishorali roziligini olib, ularning ko'z o'ngida o'zganing mulkini olgan bo'lsa, qilmish yashirin deb baholanadi. Shu o'rinda ta'kidlash joizki, uxlab yotgan yoki hushidan ketgan shaxsning mulkini o'g'irlash ham yashirin talon-toraj hisoblanadi. Mulkni ochiqdan-ochiq o'g'irlashni yashirin ravishda talon-toraj qilishdan farqlashda uni jabrlanuvchiga qilingan zo'rlik darajasi bilan emas, balki aybdor harakatlarining xususiyatiga ko'ra farqlash kerak. Chunki aksariyat hollarda aybdor o'zganing mulkini jabrlanuvchiga zo'rlik ishlatilganidan so'ng olib qo'yadi. Masalan, ikki nafar shaxs jabrlanuvchidan qasos olish niyatida uni urib do'pposlash paytida jabrlanuvchi hushini yo'qotgach, ulardan biri jabrlanuvchining qo'lidagi soatini olib ketadi.

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksiga muvofiq, o'g'rilikni jinoiy javobgarlik nazarda tutilgan topilmalarni o'zlashtirib olishdan farqlash kerak. Ushbu masalani hal qilishda, birinchidan, «mulkka egalik qilish holatlari» tushunchasini hamda ikkinchidan, «yo'qotilgan mulk» va «mulkdorning yodidan chiqqan mulk» o'rtasidagi farqni aniqlash lozim.

Agar yo'lovchi vokzalda og'ir chemodanni muayyan vaqtga qarovsiz qoldirib, oshxonaga yoki boshqa joyga borib kelgan vaqt mobaynida mazkur chemodan

begona shaxslar tomonidan egallangan bo'lsa, shaxsning harakatlari o'g'rilik sifatida baholanishi kerak.

Yoddan chiqqan mulk mulkdor uchun aniq joyda bo'ladi va u mulkni qaytarish yoki o'sha joyga qaytib borish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Yo'qotilgan mulk – mulkdorga egalik qilishning aynanlashtirish belgilariga ega bo'lmagan va mulkdor uchun mulkning turgan joyi noma'lum bo'lgan mulkdir. Yo'qotilgan mulkni o'zlashtirib olish jinoiy javobgarlikni taqozo etmaydi, biroq mulkning egasi fuqaroviy-huquqiy tartibda mulkni qaytarib olishni talab qilish huquqiga ega bo'ladi.

Topib olingan mulkni yashirish, O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining 62-moddasiga asosan, ya'ni topib olingan yoki tasodifan qo'lga tushib qolgan mulkning qiymati eng kam ish haqining uch baravaridan ortiq bo'lgan o'zganing mol-mulkini yashirish kabi ma'muriy javobgarlikka sabab bo'ladi.

O'zgar mulkni o'g'rilik bilan egallash qilmishi aybdorning bu mulkdan o'z xohishicha foydalangan yoki uni ishlatish imkoniyatiga ega bo'lgan vaqtdan boshlab tugallangan hisoblanadi.

Aybdor tomonidan o'zganing mulkni yashirin talon-toraj qilish bilan boshlangan, lekin jabrlanuvchi yoki boshqa shaxslar sezib qolganiga qaramay mulkka egalik qilish maqsadida ularning hayoti va sog'lig'i uchun xavfli bo'lmagan zo'rlik ishlatib yoxud shunday zo'rlik ishlatish bilan qo'rqitib qilingan harakatlar talonchilik deb; hujum qilingan, hayoti yoki sog'lig'i uchun xavfli zo'rlik ishlatilgan yoxud shunday zo'rlik ishlatish bilan qo'rqitilganda esa bosqinchilik deb tavsiflanadi.

Zo'rlik ishlatish harakatlari aybdor tomonidan o'zganing mulkni yashirin ravishda talon-toraj qilish tugaganidan keyin qo'lga tushishdan qutulish maqsadida sodir etilgan bo'lsa, bunday harakat talonchilik yoki bosqinchilik hisoblanmaydi. Zo'rlik ishlatishning xususiyati va kelib chiqqan oqibatlariga qarab qilmishni o'g'rilik deb, boshqa jinoyatlarning ham belgilari bo'lganida jinoyatlar majmui sifatida tavsiflash lozim.

Aybdor tomonidan sodir etilayotgan voqeani tushunib yetish qobiliyatiga ega bo'lmagan (masalan, juda kichik yoshdagilar, aqli norasolar, alkogol yoki narkotik moddalardan kuchli mastlik darajasida bo'lgan yoki uxlab qolgan) shaxslarning mulkni o'g'irlash o'zganing mol-mulkini yashirin ravishda talon-toraj qilish hisobalanadi.

O'g'rilik: a) jabrlanuvchining kiyimi, sumkasi yoki boshqa qo'l yukidagi ashyoga nisbatan (kissavurlik); b) ancha miqdorda; v) bir guruh shaxslar tomonidan oldindan til biriktirib; g) uy-joy, omborxona yoki boshqa xonalarga g'ayriqonuniy ravishda kirib sodir etilgan bo'lsa, qilmish Jinoyat kodeksi 169-moddasi ikkinchi qismining tegishli bamlari bilan kvalifikatsiya qilinadi.

Jabrlanuvchining egnidagi kiyim-kechagi, qo'lida yoki bevosita yonida bo'lgan sumka, chemodan va boshqa anjomlaridan sodir etilganyashirin talon-toraj qilish



kissavurlik deb ataladi va Jinoyat kodeksining 169-moddasi ikkinchi qismining «a» bandi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

Shuningdek, bu jinoyatlarni aybdor kompyuter tizimiga internet tarmoqlari orqali kirib sodir etishi ham mumkin. Bu harakatlar asosan yashiringa sodir etiladi, shu sababli o'g'rilik sifatida baholanadi.

O'g'rilik ko'p (eng kam oylik ish haqining uch yuz baravaridan besh yuz baravarigacha bo'lgan) miqdordagi mulkni talon-toraj qilish bilan bog'liq holda sodir etilgan bo'lsa, bunday qilmish Jinoyat kodeksi 169-moddasi uchinchi qismining «v» bandi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

Neft va gaz mahsulotlari mamlakatimizning muhim strategik resursi hisoblanadi. Ular talon-toraj qilinishi davlatimizning iqtisodiy salohiyatiga zarar yetkazadi. Shu nuqtai nazardan, neft va gaz mahsulotlari quvurlarida sodir etilgan o'g'rilik Jinoyat kodeksi 169-moddasi uchinchi qismining «g» bandi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

Maxsus transport vositalari yoki temir yo'l sisternalari orqali tashilayotgan neft va gaz mahsulotlariga nisbatan sodir etilgan talon-torajlik umumiy asoslarda kvalifikatsiya qilinadi.

O'g'rilik: a) juda ko'p miqdorda; b) o'ta xavfli residivist tomonidan;

v) uyushgan guruh tomonidan yoki uning manfaatlarini ko'zlab sodir etilgan bo'lsa, qilmish Jinoyat kodeksi 169-moddasi to'rtinchi qismining tegishli bandlari bilan kvalifikatsiya qilinadi.

O'g'rilik juda ko'p (eng kam oylik ish haqining besh yuz baravari va undan ko'p bo'lgan) miqdordagi mulkni talon-toraj qilish bilan bog'liq holda sodir etilgan bo'lsa, bunday qilmish Jinoyat kodeksi 169-moddasi to'rtinchi qismining «a» bandi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

O'g'rilik jinoyati sodir etilgunga qadar qonuniy kuchga kirgan sud hukmi bilan o'ta xavfli residivist deb topilgan shaxslarning harakatlari, agar uning o'ta xavfli residivist deb topilganlik holati qonunda belgilangan tartibda olib tashlanmagan bo'lsa, aybdorning qilmishi Jinoyat kodeksi 169-moddasi to'rtinchi qismining «b» bandi bo'yicha kvalifikatsiya qilinadi.

O'g'rilik jinoyati uyushgan guruh tomonidan yoki uning manfaatlarini ko'zlab sodir etilgan bo'lsa, qilmish Jinoyat kodeksi 169-moddasi to'rtinchi qismining «v» bandi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

Xulosa qilib aytganda, profilaktika inspektorlari jinoyatchilik, xususan, talonchilik jinoyatlariga qarshi samarali kurashda hal qiluvchi o'rinni egallaydi. Ularning faoliyatini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, xalqaro ilg'or tajribalarni hisobga olgan holda milliy sharoitlarga moslashtirish, kadrlar salohiyatini oshirish, jamoatchilikni jalb etish va axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali ushbu sohada yuqori natijalarga erishish mumkin. Bunday yondashuv nafaqat

talonchilik jinoyatlarini kamaytirish, balki jamoat xavfsizligi, fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchi va qonuniylikning ustuvorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining o'ttiz to'rt yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. <https://president.uz/uz/lists/view/8440>.

2. O'zbekiston Respublikasining 2024 yil 14 noyabrdagi "Bolalarni zo'ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilish to'g'risida"gi O'RQ-996-son qonuni.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 21 dekabrdagi «Mahalla institutining jamiyatdagi rolini tubdan oshirish va uning aholi muammolarini hal etishda birinchi bo'g'in sifatida ishlashini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida» PF-209-son Farmoni.

4. Таштемиров А. А. Ахборот технологиялари орқали содир этиладиган жиноятларни фош этишнинг ҳуқуқий ва ташкилий жиҳатлари //World of Science. – 2023. – Т. 6. – №. 6. – С. 169-175.

5. Таштемиров А., Курчибоев Ж. Вояга етмаганлар ҳуқуқбузарлигининг профилактикасида таълим ва тарбиянинг ўрни ва аҳамияти //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2023. – Т. 3. – №. 12. – С. 130-135.

6. Таштемиров А. А., Калаюв С. А. Йўл ҳаракати хавфсизлиги ривожланиш концепциясининг истиқболлари ва киберхавфсизлигини таъминлаш зарурати //barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – Т. 2. – №. 8. – С. 245-250.

7. Таштемиров А. А. и др. Ижтимоий тармоқлар орқали содир этилаётган жиноятларга қарши курашиш чора-тадбирлари //Models and methods for increasing the efficiency of innovative research. – 2023. – Т. 2. – №. 21. – С. 24-31.

8. Таштемиров А. А. и др. Ижтимоий профилактика объекти сифатида алкоголизм таъсиридаги шахслар билан ишлаш фаолиятини такомиллаштириш //So 'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi. – 2023. – Т. 6. – №. 12. – С. 552-558.

9. Tashtemirov A., Po'latov A. Ayollar jinoyatchiligining oldini olish chora-tadbirlari //Инновационные исследования в науке. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 75-78.

10. Таштемиров А., Нурматов Н. Айрим хорижий давлатларнинг тезкор қидирув фаолиятида соҳавий ҳамкорликнинг таҳлили //Инновационные исследования в науке. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 190-197.

11. Таштемиров А. А. и др. Зўравонлик билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тушунчаси ва ўзига хослиги //Innovative achievements in science 2024. – 2025. – Т. 4. – №. 37. – С. 82-90.
12. Tashtemirov A., Baxtiyrov S. Profilaktika inspektorining jinoyat ishlar bo'yicha sudlar bilan hamkorligining o'ziga xos xususiyatlari //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2024. – Т. 3. – №. Maxsus son 12. – С. 38-42.
13. Таштемиров А. А. и др. Психологическая поддержка деятельности инспекторов профилактики в работе с лицами, осужденные к наказанию исправительные работы //International scientific research conference. – 2024. – Т. 3. – №. 28. – С. 97-102.